

Bevezető

A Budapesti Történeti Múzeum Aquincumi Múzeuma több mint 100 éve folytat régészeti feltárásokat Budapest területén. Az 1894-ben, a főváros első saját alapítású múzeumaként megnyílt intézmény létrejötte is a régészeti feltárások következménye volt. Míg a 19. század második felében a Magyarországon megalakuló városi múzeumok nagy része a gazdag magángyűjtemények felajánlásából létesült, addig a főváros múzeumának létrejöttét Aquincumnak, az egykori római provincia-fővárosnak folyamatos kutatása, építészeti emlékeinek megőrzése és a nagyközönség számára történő bemutatása indokolta. Ez a tény 100 évre meghatározta és meghatározza ma is a múzeum tevékenységét. Az Aquincumi Múzeum a mai napig folytatja a főváros római örökségének feltárását és szakmailag összefogja, felügyeli annak bemutatását.

Az aquincumi ásatások eredményeiről egészen a mai napig az 1889-ben alapított Budapest Régiségei tájékoztatnak. Kezdetben a polgár városra korlátozódott rendszeres feltárások eredményeit részletes anyagközlés és gyakran tanulmány formájában tették közzé. A két világháború közötti időszakban a feltárások üteme felgyorsult és kiterjedt a

Introduction

The Aquincum Museum of the Budapest History Museum has been conducting archaeological excavations in Budapest for over 100 years. The founding of the first such institution as a municipal museum in 1894 was in itself the consequence of excavations. While during the second half of the 19th century the majority of city museums in Hungary were established through the donations of rich private collections, the opening of this municipal museum was justified for a variety of reasons. These included the ongoing archaeological investigations in Aquincum, the capital of the former Roman province, as well as the protection and preservation of its monuments for the wider public. This aim has defined the museum's activities for the last 100 years. To the present day, the Aquincum Museum has been responsible for recovering the Capital City's Roman heritage as well as providing professional coordination and supervision.

Results of the excavations in Aquincum have been published in "Budapest Régiségei" (Budapest Antiques), a journal established in 1889. At the beginning, systematic excavations were limited to the Civil town. Results of this work were published in the form of both descriptive

római kori topográfia polgárvároson kívüli részeire is. Ennek következtében valamennyi ásatás és leletmentés publikációjára már nem volt lehetőség. A folyóirat azonban továbbra is tudósított részletes ásatási jelentés formájában, fotó és rajz melléklettel az elvégzett munkákról, 3-4 éves időszakonként. Az 1960-as évektől kezdődően az ásatási jelentések egyre szűkszavúbbá váltak. Ezzel együtt azonban az ásatások száma egyre nőtt, sőt a Budapest Régiségei mellett a Régészeti Füzetek új sorozata és az Archaeológiai Értesítő - német nyelven - ugyancsak közölte az ásatási jelentéseket. A feltárásokról szóló tudósítások gyors megjelenésére egyre nagyobb igény mutatkozott 1973-1985 között, az óbudai legiótábor és a katonaváros szerkezetének megállapítására irányuló nagy óbudai ásatások megindulásától kezdődően. Az 1986-94 közötti időszak a feltárások mennyiségében és ütemében nem mérhető a megelőző korszakhoz. A kutatás területe mára széthúzódott a teljes budapesti limesszakaszon, a katonai és a municipális területen. A feltárások túlnyomó többsége továbbra is elsősorban régészeti érdekelttségű - régészetiileg védett - területek beépítéséhez kapcsolódik. Az építkezéseket megelőző szondázó vagy teljes feltárások során folytatódik néhány korábban megkezdett munka az albertyfalvai auxiliarius

articles documenting the material and analytical studies. The pace of excavations accelerated between the two world wars and investigations expanded to Roman Period habitation areas beyond the Civil town. Consequently, it became impossible to publish results from all planned and rescue excavations. Detailed excavation reports, however, could be still published in the journal. These papers summarized the work over periods of 3 - 4 years and were supplemented with drawings and photographic documentation. From the 1960's onwards, excavation reports have gradually become more laconic. At the same time, however, the number of excavations increased and in addition to "Budapest Régiségei" two other periodicals, "Régészeti Füzetek" (Archaeological Notes) and "Archeológiai Értesítő" (Archaeological Reports) also started publishing excavation results. In the latter, this information was made available in German. The demand for the rapid publication of excavation reports increased between 1973 and 1985. During this time, research was aimed at identifying the settlement distribution patterns of the legionary fort and Military town in Óbuda so that large scale rescue excavations also got underway in the same part of town. The years between 1986 and 1994 cannot be compared to the previous period either in terms of the

tábor vicusában, a vizivárosi tábor területén, valamint Budaújlakon, a katonaváros déli szélén és északi peremén. Lassú ütemben, figyelembevéve a kimerülő régészeti "adatbázist", folytatódnak a polgárvárosi feltárások is.

Miután a jelenlegi körülmények között sincs lehetőség részletes anyagközlő publikációk gyors megjelentetésére, tovább nőtt az ásatásokkal lépést tartó, bővített tartalmú ásatási jelentések közzétételének igénye.

Jelentős változások zajlottak le időközben az ásatások feltételeiben. Teljesen megszűntek a korábban egyeduralkodó nagy állami beruházások, amelyekhez kapcsolódó feltárásokat az állam finanszírozta. A tulajdonviszonyokban bekövetkezett változások és a többnyire magánberuházók által kezdeményezett építkezések pedig új helyzet elé állították a múzeumot: gyorsabb, rugalmasabb, intenzívebb, célratörőbb régészeti módszert kell választania a főváros római kori régészeti örökségének védelme érdekében. Az ókori város, Aquincum romjait rejtő 6 budai kerület önkormányzataihoz évente átlagosan 400-500 építési engedélyeztetési ügy kerül, melyek közül összesen kb. 200 területfelhasználás jut - a régészeti védettség kapcsán - az illetékes Budapesti Történeti Múzeum tudomására. Ezekből az ügyekből csak mintegy

extent or pace of excavations. Recently, the research area has included the entire limes section of the Budapest area both in the former military and municipal territories. The majority of excavations are still related to urban development in the areas that are of archaeological interest or contain protected monuments. In addition to test excavations and comprehensive rescue work preceding construction, investigations are continued at some previously opened sites such as the vicus of the Albertfalva auxiliary fort, in the area of the Viziváros fort and in Budaújlak at the southern and northern edges of the Military town. Excavations in the Civil town have assumed a slower pace as pressure on financial resources for archaeological research increases. Since under present circumstances, the quick publication of detailed materials is impossible, the demand for expanded, up to date excavation reports has grown greater.

Meanwhile, the conditions at excavations have significantly deteriorated. Large scale development, formerly a state monopoly that provided money for rescue excavations has come entirely to an end. Changes in ownership and numerous private constructions presented the museum with new challenges. Archaeological methods had to become faster, more flexible and intensive as well as target oriented in order to protect the

12 ásátás ill. leletmentés származott az 1994 évben. Ezeket a feltárásokat annak szellemében végeztük, hogy Magyarország is aláírta az Európa Tanács a Régészeti Örökség Védelméről szóló Máltai Egyezményt. Az egyezmény 6. cikkelye tárgyalja a Régészeti Örökség védelmének pénzügyi alapjait, mely szerint az állami és magánberuházások egyaránt érdekeltek a finanszírozás feltételeinek és intézményrendszerének kialakításában. Ennek a kialakulóban lévő, a szakmai és a megbírói - beruházói szempontokat egyaránt szem előtt tartó rendszer egyik elemének kell tekintenünk ezt a most induló sorozatot, amely a feltárással lépést tartva - a publikációs hagyományokat is figyelembevéve - fotóval és rajzokkal is tudósít a múzeum ásátási tevékenységéről és annak eredményéről.

capital's Roman Period heritage. Of the 400 - 500 requests for building permission handled yearly by the district councils of the six Buda districts where the Antique town of Aquincum lies hidden, approximately 200 construction sites fall within the province of the Budapest History Museum in connection with archaeological protection. Some 12 excavations and rescue operations resulted out of these cases in 1994. We carry out our excavations in the spirit of the European Council's Malta agreement concerning Heritage protection to which Hungary was also a signatory. The sixth article of this agreement sets out the monetary basis for Heritage protection, according to which both the state and private investors are equally responsible for financial support and the development of the institutional system. The series launched here should be considered as an element within the new research system that takes into consideration the viewpoints of both excavators and developers. Keeping up with the pace of excavations and maintaining traditional publication standards (including photographs and drawings), this series presents the museum's excavation activities and results.

Zsidi Paula
Director
Aquincum Museum